

APOCALIPSIAREN LILURA

XABIER CILLERO

Joa zen udaberrian haize apokaliptiko batek astindu gintuen Ameriketatik. Waco, Texaseko herri baten ondoan, Dave Koresh Branch Davidians talde erlijiosoaren buruzagia berebiziko apokalipsia prestatzen zebilen, bere buruari Jesukristo iritzita. Koreshek sinestarazita zeuzkan taldekideak munduaren azkena gain-gainean zutela. Azkenean, Waco herriaren ondoan dagoen eraikuntzei su eman eta errautsi ondoren, ondo baino hobeto lortu zuen bere helburua.

Horrela zioen bertsio ofizialak. Hala ere, denak ez datoz bat iritzi honekin. Areago, istiluaren hautsak baretu ostean, bada

egin beharreko zenbait ohar guzti honen gainean. Izan ere, Wacoko airea errautsez garbiago azaltzen bada ere, bestelakoa gertatzen da EEBBetako askatasunaren eta oinarritzko eskubideen kasuan. Wacon elementu gatazkatsu batzuk izan dira jokoan: erlijioa, estatuen segurtasun-agenteak eta komunikabideak. Ikus ditzagun, banan bana, zertan datzan istiluaren funtsa.

Lehenik eta behin, erlijioa dugu aipagai Wacon. Erlijioa EEBBetako gizartearen oinarrietariko bat da. Gallupen inkesta baten arabera, EEBBetan jendearen %58ak erlijioa oso garrantzitsutzat jotzen du bere bizitzan; %29ak, ez du uste oso garrantzitsua denik, eta %12ak ez dio batere garrantzirik ematen erlijioari. Bada, zenbakiak gora doaz. Egun 1.500-2.500 talde erlijioso bizi dira EEBBetan. Haietako %10 bakartasunean bizi dira, apenas harremanik ez dutela kanpoko munduarekin.

Hori dela eta, mesfidantza eta ezinegona nabari dira jende «arruntaren» artean. Talde erlijioso horien ikertzaile batzuek diotenez, fanatikoak, muturkariak, bizimodu aldrebesa eta likitsa darabilten basa jendeak dira halako zoroak.

Hala ere, bestelako iritziak badira. Gutxiengo erlijiosoen %99 baketsuak dira eta beren burutik bizi nahi dute. Hori diote Unibertsitateko aditu batzuek¹. Hauek nahiago dute erlijio bitxiak edo exotikoak izendapena erabiltzea kasu hauetan. Ikertzaile hauen arabera, taldekideak beren gogoz sartu-irriten dira taldeotan, inork behartu barik. Gainera, adituok ohartarazten digutenez, gutxiengo erlijiosoen aurkako iritziak ez dira fidagarriak, jarraitzaile zapuztuengandik datozen aldetik.

Talde erlijioso horien bizitza ez da berez arriskutsua, ez mehatxugarria. Hala izan zen Wacon hasieran, 1930eko hamarraldian 7. eguneko adbentista batzuek taldea eraiki zutenean. Antza denez, arazoak talde bakar batzuen barruan sortzen dira, eta hori berez ez da nahikoa talde guztien gainean halako damnazioa jaurtitzeko.

Beraz, gutxiengo erlijiosoen mundua itxuraz oso arriskutsua ez bada, zergatik hainbeste zarata eta espantu Wacon? Bate-tik, Koreshen taldearen eboluzioa dela kausa. Bestetik, FBik

egindako kanpaina dela medio. Ustekabeen, sekta hitzarekin topo egin dugu eta handik hartako eraginez hondamendia suertatu da.

Chris Hatcher San Franciscoko Unibertsitateko psikologoak aipatzen duenez², talde erlijioso batetik sekta baterako eboluzioa honako hauxe da: lehenik eta behin, kideek buruzagi xarmangarri baten mendean jartzen dute beren burua. Izan ere, halako taldeetan sartzen den jendea bakartia da eta lur jota dago, eta gidari bat behar du. Berehala, taldearen ideologiak borroka armatua goraipatzen du, honek taldearen lokarriak sendotzen dituelako.

Horrez gainera, taldeak etengabe behar du ekintza eta kitzikapena. Kultoaren une larria, erabakiorra, momentu honetan gertatzen da: buruzagiak —edo taldekideek— erabakitzen duenean taldeak bere burua defendatu *behar* duela kanpokoan mehatxuaren aurrean. Koreshen jokaera halakoxea izan da: melodrama prestatzea taldekideentzat, indarkeria ezinbesteko bihurtzeraino.

Baina sektaren kontua ez da nahikoa Wacoko indarkeria azaltzeko. Horretarako, gertutik aztertu behar da erakunde ofizialen jokaera. Polizia federala entrenatzeko eskuliburuetan «sekta» hitza buruzagi baten azpian dagoen jendeari lotuta agertzen da. Brainwashinga, taldekideen nortasun-galtzea aipatzen da sekten ezaugarri gisa. Ondorioa ezin argiagoa da: sektak gizartearentzako kaltegarriak direla diote polizi entrenatzaileek.

Robert Hicksek diotenaren arabera³, gutxiengo erlijioso bat sektatzat jotzen denean taldea komunismoaren sindromearen pean jausten da eta kideak kriminalak bailiran agertzen dira. Gaur egun, gaiaren ikertzaile askok susmatzen dutenez, «sekta» hitza gehiegi erabilita dago, eta kasu jakin batzuetan bakaerriki da egokia. Sekta hitza erlijio arrunta daukagunok besteez bereizteko marka da, distantzia babesgarri bat sortzen duena. Honenbestez, Wacoko kasuan sekta hitza erabiliz, taldea kriminalizatuta zegoen lehen-lehendik. Ondoren egindako lana justifikazioa izan da.

Wacoko istiluan sartuta zegoen buruzagiordearen abokatuak salaketa gogorrek egin dizkio FBIri. Gizon honen arabera, FBIren aitzakiak eragingailu emozionalak ziren: umeen tratu txarrak aipatzen ziren, taldekideen planak beren burua hiltzeko FBIk erasoari ekin baino lehen... Ordea, bizirik irten d i renek ukatu egin dute inolako planik zegoenik beren buruaz beste egiteko. Bestalde, inork ez du frogatu umeek bortxaketa sexualik jasaten zutenik, ezta taldekideak bahituta zeudenik ere. Kontuak kontu, FBIk Estatu Batuetako fiskal nagusia konbentzitzeko erabili dituen aitzakiak oso argalak izan dira.

Honi adituen kritikak gaineratu zaizkio: negoziazioa behar ez den moduan egin dela... Wacon ez da inolako negoziazorik egon. FBIren ustez, talde-buruak Jaungoikoa zela uste zuelako. Horrela, FBIk erabilitako taktikak frustrazioaren adibide baino ez dira izan: zarata zoli eta burrunbatsuetatik hasi eta eraso mingoræraino helduta. Arrazoiak era askotakoak ditugu. Estatuak egunero milioi bat dolarreko gastua egiten zuen Wacon. Estatuko abokatuak kasu legal sendorik bilatu ezinik zebiltzan. Koreshek 200.000 dolar gastatuak zituen armatan. Poliziaren posizioak babesgabeak ziren... kontu guzti hauek FBIren eroapena higatu dute eta azken eraso erraztu.

Wacon gertaturikoa beste kasu batzuei lotuta azaldu da: setioaldi tragikoei eta indarkeriazko kultoei, hain zuzen ere. Komunikabideek Charles Manson, Wounded Knee, Jim Jones abadea, etab. nahasi dituzte zerrenda tragiko batean Wacoko istiluarekin batera. Zerrenda ilun horretan erakunde ofizialek goiak eta beheak nahasi dituzte beren hutsak zurrizteko. Politika, erlijioa eta paranoia loturik azaltzen dira sarraskiaren izendapenean. Zer dela eta, bestela, masakre indiarrak (Wounded Knee) eta zoroen istorioak (Manson familia) saltsa berean paratzea?

Honek alarma jo beharko luke jendearen gogoan. Izan ere, indarkeria-kontuak aipatzen direnean, elkarrekin pilatu ohi dira komunikabideetan. Jadanik kontua ez da zer-nolako arrazoiak egon daitezkeen gertakizun bortitzen atzetik, baizik eta zer-nolako efektuak sortzen dituzten jendaurrean. Gogoetak sin-

plifikatu egiten dira ikuskizunaren mesedetan, dena zaku berean sartuz.

Ikusi besterik ez dago zer gertatzen den nazioarteko terrorismoaren kontzeptuarekin EEBBetan. Hori dateke azken urteotan gehien erabilitako kontzeptu bat mass-median. Terrorismo hitzak itzal handia dauka komunikabideetan, hainbestearaino non komunismo hitza estaltzea lortu duen. Halaber, terrorismoa dugu hitz gakoa gobernuak kontrataturiko adituen ahotan. Aski da musulmandarrei buruzko aipamen xume bat halako taldeen mehatxu fanatikoa jendearen burmuineraino sartzeko⁴.

Argi zegoen Wacokoa ez zela terrorismoa. Beraz, beste anaitema bat eman behar zitzaion egoerari, horrela deabru guztiak Koreshen gainean ezartzeko. Adituek *cult* (sekta) hitza aurkitu zutenean, bazekiten zer aurkitu zuten talde erlijioso hura izendatzeko eta kondenatzeko. Hitzaren ahalmen magikoa dugu jokoan berriro: terrorismoa ez bada ere, sekta. Izendapenak erabaki du prozesu osoaren bilakaera bortitza FBIren ekintzei bidea emanez.

Koreshen apokalipsia ez da berea bakarrik izan. Egundoko apokalipsi hori prestatzeko laguntza ederra jaso du komunikabideetatik eta kanpoan setioa egiten ari zirenengandik. Badi-rudi denak zeudela apokalipsiaren liluraren mende. Apokalipsiaren ideiarekin jolasean ibili eta azkenean benetako apokalipsia gertatu behar. Zeren eta hitza ekintza bihurtzen denean, inork ez du tragedia geldiarazterik.

APOKALIPSIAREN MEZUA ETA KOMUNIKABIDEEN JOKAERA: APOKALIPSIA NEGOZIATZEN.

Apokalipsiaren lilura aipatu dugu. Izan ere, lilura hori ez da izan Dave Koresh talde-buruzagiaren erokeria soila; aitzitik, prentsak, telebistak eta jende arruntak ere parte hartu dute gatazkan. Wacoko apokalipsia eszenario fabrikatu bat izan da, ondo baino hobeto eraikia, Koreshen taldea isolatu eta aukerarik nemiñoenean haren kontra ozartzeko. FBIren ekintza

baino egun batzuk lehenagoko aldizkari-egunkarietako titularrak ikusita argi eta garbi dago zer gertatu behar zen: «*Cult of death*» «*The end is near?*» (*Time*). Zertaz harritu, bada, suak eta garrak dena deboilatu badute?

Koresh eta FBI bi hizkuntza ezberdinez mintzatzen ari zirela aipatu da. Federalek pertsona bahituak eta indarkeria aipatzen zituzten; Koreshek, Biblia eta apokalipsia. Wacoko jendea sekta apokaliptiko bat zela esan orduko, FBIk eta komunikabideek lan ederra egin dute ideia hori sendotzeko. Sekta hitza erabakiorra izan bada ezinbesteko izendapen bat emateko, apokalipsiaren irudia ezin hobea izan da sektaren patua erabakitzeko. Apokalipsi hitza ezin erakargarriagoa da USAko komunikabideetan, zinean eta literaturan maiz azaltzen delarik. Wacoko kasuan, berriz, aipamen huts batez aski izan da prozesu bortitzari jaregiteko.

Ikus dezagun, bada, nola kontatu dizkiguten Wacoko gertakizunak amerikar komunikabideek. *Time* aldizkariak amaiera apokaliptikoaren aldeko apustua egin du hasieratik. Besteak beste, «*Further delays in ending siege*» (Atzerapenak setioaldia amaitzeko), eta «*Waco Messiah*» bezalako titularrak joera apokaliptiko horren erakusgarri dira. Badirudi aldizkariak Koresh atezinez atakan ipini nahi zuela hasieratik: «*Koresh and his followers fervently believe he is Christ, and till death do them part*» (Koresh eta bere jarraitzaileek bera Kristo dela sinesten dute harik eta heriotzak bereizten dituen arte) (Martxoak 15).

Time-ren mezua gai honen inguruan ibili da etengabe. «*Biblia benetakoa bada, orduan ni Jesukristo naiz*» (Koreshen hitzak) berehala sailkatzen dira tradizio apokaliptiko honetan. *Time*-ren ustez, Koreshek jendea erakarri zuen Texaseko herrira munduaren amaierari itzaroteko, beren lekua *Ranch Apocalypse* izenaz birbataiatuz. Mezu honi jarraikiz, Koresh martiri izango zen, eta sinesgaitzen aurkako gatazkan hil eta gero zeruan elkartzekoa zen jarraitzaileekin, hauek beren bizitza buruzagiaren alde eman behar baitzuten (*Time*).

Wacoko sekta teologia apokaliptiko baten ondorio okerra dela adierazten zuenean, *Time*k apokalipsiaren inguruko erre-

torika zerabilen. Posibilitateak gero eta sinesgarriagoak ziren: «*Koresh may be ready to die as well*» (Koresh hiltzeko prest egon liteke). Hasieran gerta litekeena, azkenean gertatu beharrekoa zen.

Apaingarri gisa edo, *Time*-ko idazleak prest zeuden azken momentuen kontaketa aipu biblikoaz zipristintzeko: «*Eguzkia ez zen ilundu, ezta ilargia gorritu, baina mundua amaitu egin zen, beren profetak esan bezala AMAIERA atariraino hurbildu zitzaizen tanke, gas, eta profezia betegarrietan*».

Ondorengo aipuak (Leizarragaren itzulpenaz) hitzez hitz aterata daude *Time*-ren erreportajetik, FBIren ekintza deskribatzeko: «*Eta baldin nehorc haey gaizquiric equin nahi badraue, sua ilkiten duc hayen ahotic, eta iresten citic hayen etsayac*» eta «*...guerla equinen dic hayen cotra, eta garaiithuren citic eta hilen*». Sua eta sugarrak etengabe aipatzen dira erreportajearen: «*Eta har cecan Airgueruac encensera, eta bethe cecan hura aldareco sutic, eta egotz cecan lurrera..*».

Sarraskiaren ostean Koresh-Messiagandik Koresh-Deabruagana igaro gara: «*Eta hec seducitze cituen deabrua, iraitz cedin suzco eta suphezco stagnera, non baitirade bestia eta propheta falsa: eta tormentaturen baitirade egun eta gau secula seculacotz*».

Koreshen kartak, Koreshen ekintzen eta esanen deskribapenak (beti ere zeharka aipatuak), azken egunetako bizitzaren inguruko gogoetak, baita sarraskiaren deskripzioa ere, denak izan dira apokalipsiaren inguruko gaiak eta irudiak aldizkari honentzat. *Time*-rentzat Koresh profeta faltsua izan da, besterik gabe.

Time aldizkariaren Bibliazaletasuneraino iritsi gabe, *Newsweek* aldizkariak «*Day of Judgment*» (Judizioaren eguna) eta «*Children of the Apocalypse*» (Apokalipsiaren haurrak) bezalako titularrak erabili ditu sarraskiaren ondorengo egunetan. *Newsweek*-entzat, benetako apokalipsia gertatu da jende horrentzat. Apokalipsia haien bizitzak normaltzeko bidea izan da. Koresh gaiztoa hil zen, baina hondamenditik salbatutako umeak errugabeak dira, eta zorionez gizartean txertatuko dira.

Era berean, komunikabide gehienek ezin eutsi izan diote joera apokaliptiko honi eta apokalipsiaren irudiak erabili dituzte egoera deskribatzeko. Sektaren aurkako milaka erreportaje erasokor alde batera utzita, honako hauek aipa daitezke:

«*Negotiating an Apocalypse*» izenburua ematen dio artikulu bati *Christian Century* aldizkariko idazleak. Honek ere *Time*-ren urratsei jarraikiz: «*Nor da digne irequi decan liburua, eta lacha ditzan haren ciguluac?*» ekarri digu gogora Koreshen hasierako eromena aipatzeko. Geroago, «*Nic egarri denari emanen drau - cat vicitzeco ithur urretic, dohainic*» tankeen sarre r a rekin batera. Bestalde, jarraitzaileen itsukeria salatzen hauxe erabili du, alegia, haiek sinesten zutela Koreshen «*ceru berribat eta lur berribat*» eman zela.

The New York Times egunkariak zabalduko ideiak beste-lakoak izan dira. Funtsean sektaren indarkeria eta talde politiko marjinalak batu ditu. *Cult* hitza erruz erabili du, ordea, eta horrez gainera, «*Apocalypse in Waco, ...the End of the World for cult members...*» titular errazen tentazioan limurtu da.

Aldizkariak eszenarioa apaindu badute, telebistako irudiek ekintzaren irrealtasuna azpimarratu dute. Izan ere, telebistako irudiek beharrezko zuten tragedia. Telebistako drama guztiak bezala, zer edo zer irrealak izan da Wacokoa ikuslearentzat. Protagonista nagusi bat, Koresh, izan da arotagunea eta horrek eta egoeraren kinka larriak eman dio baliagarritasuna istilu guztiari, ikuskizunaren aldetik. Bestalde, sugarrak klimax ezin hobea suertatu dira ikuslearentzat, *show-bussines*-eko apoteosi gisa.

Orain dela urte batzuk Jim Jones abadeak bere taldearekin batera bere buruaz beste egin zuenean Guyanan, telebistako erreportariak urrun zeuden hilketa-lekutik. Orobat gertatu zen 70-80 hamarkadetako gertakizun odoltsuetan: Wounded Knee, Simbiotic Liberation Army, etab. Orain 90eko hamarkadan sartu gara eta ekintzak, gertakizunak, telebistaren dramatizazioan sartu dira ikuslearen gogoan betetzearren.

Izan ere, ikusleak ez ditu aski zinema-pantailan ikusten dituen gerla-ekintzak. Vietnameko irudiak —Apocalypse Now, Rambo, Platoon— ditugu honen adibide argia. Koreshek berak halako bazka ematen zien jarraitzaileei azken ordurako prestatzearren: *Full Metal Jacket*, *Platoon*... Errealitatea eta fikzioa nahastuta. Piztia, deabru asko izan dira azken urteotan telebistan eta zineman: hasi Jomeinigandik eta Saddam-Satan Husseinenganaino.

Hala eta guztiz ere, irudizko bazka hori ez zen nahikoa indarkeriari eragiteko. Horretarako, armen presentzia errealak fikzioa benetako bihurtu behar zuen. Hein handi batean, Koreshen taldeak armak metaturik edukitzeak setioaldiaren eboluzio bortitza erraztu du. Batez ere, aurrez aurreko etsaia ere armaturik zegoelako, erasotzeko prest.

Hori ere ez da harrigarria Koreshek erabilitako armak eta taktikak amerikar gizartean sustraituta daude. Idazle batek i roniaz eta zinismoz esaten zuenez, NRA —*National Rifle Association*— elkarrekin pozik egon beharko luke Dave Koreshen jokaez, armak kontrolik gabe pilotzearen politikaren bultzatzailerik sendoena suertatu delako. Wacoko lagunek era guztietako armak jasotzen zituzten postaz: tankeen aurkako armak eta esku-granadak ateraino eraman dizkiote Koreshi.

Wacoko kasua minbizia izan da arma-kontrolaren aldetik. Gehiegi hazitako munstroa, poliziari eskuetatik ihes egin diona. Bestalde, komunikabideek «interpretazio» apokaliptiko hori eman diotenetik, FBIren ekintza aise joan da. Koreshek eta FBIk antzera jokatu dute, Koresh galtzaile izatea.

Nolanahi ere, ikusleak eta amerikar gizartearen zati handi batek joera apokaliptiko hori etengabe onartzen/eskatzen dute. Joera horrek klabe batzuk biltzen ditu bere baitan. Joera horien azpian apokalipsiaren lilura datza. Ikusitakoak ikusita, puritanismotik sortua den gizarte amerikar honetan inon baino indartsuago ageri da Joanesen apokalipsiaren itzala. Eta honek bere gisako erretorika dauka.

APOKALIPSIAREN ERRETORIKA EEBBETAN

Wacoko kasuak apokalipsiaren erretorika Estatu Batuetako gizartean noraino sartuta dagoen adierazten du. Barry Brummett idazle amerikarrak bere azken liburuan dioenez⁵, Ameriketako gizarteak muin-muineraino bereganatu ditu apokalipsiaren erretorika-erritualak. Brummetten liburuari jarraikiz saiaturako gara azaltzen nondik nora doazen joera horiek eta zer-nolako eragina duten USAko bizimoduan.

Lehenik eta behin, Brummettek sistematizatu egin ditu apokalipsiaren ezaugarriak:

1. Erabateko aldaketa gertatu behar da joera apokaliptikoak ager daitezen. Erakunde sozialak goitik behera iraultzen dituen aldaketa, hain zuzen ere. Egun, gora eta behera ari da amerikar jendea nazioaren zorra, langabezia eta krimena dela eta. Aldaketa hauek gizartearen sus-traiak erauzteko zorian daude. Los Angeleseko gertakizunak hortxe kokatu behar dira.
2. Aldaketa ustegabekoa da, eta nola ez, negatiboa. Zepalkuntza, tortura eta heriotzari lotua azaltzen da sarritan. Ameriketako jendea hau sinesteko prest dago. Oraindik orain, predikari apokaliptiko batek hiru milioi ale saldu ditu munduaren amaiera iragartzen duen liburu bat idatzita gero. Zenbat pistola ez ote dira saltzen minuturo EEBBetan?
3. Aldaketa hau ezin azalduzko aldaketa da, eta honenbestez, interpretariak behar ditu, gidariak. Beti behar da apokalipsiaren *revelationea* egiten duen profetaren bat, gizagaixoak bide onera gidatuko dituen. Hortik datorke eliza tradizionalari muzin eginik, profeta berrien eskuetan jausteko tentazioa. *New Age*, psikologia berriak... joera horren adibide dira.
4. Aldaketarekin batera giza ordenuaren porrota dator, betiko balioen hondamendia. Orain arte balio zuenak ez du jadanik ezertarako balio. Handik suertatzen dira giza larritasuna, giza etsipena. Hala nola, orain urte gutxi

New Yorkeko burtsaren porrota izan zenean. Lan egitea eta dirua aurreztea badirudi atzeraka doazela giza balioetan.

5. Anomia da ezinbestean apokalipsiaren eragile bat. Egitura gabeko gizartean bizi den gizakiak beldur ikaragarria dio etorkizunari; ezeri eusteko gauza ez dela, okerrera gain-gainean duela sinesteko prest dago. Estatu Batuetako gizartea sustraibakoa da gehienbat, komunitate-lokarri gutxirekikoa, eta lurrik onena da halako anomia gartzeko. Kontuan hartu behar da amerikarrek batezbeste hogei aldiz aldatzen direla etxez eta herriz bizialdian zehar.

Brummetten arabera, apokalipsia egoera psikologikoa da, norbere buruan dago eta ezin da objetiboki neurtu. Apokaliptikoa bere ikuslegoari zuzentzen zaio hauxe esanez: «*Hara! Zeu ere konturatu zara eta larri zabilta, ezta?*» Izan ere, ezezkorra beti konturatzen da gauzak txarto dabiltzala.

Bi apokalipsi-joera daukagu jokoan, milurtekoaren aurrekoa eta milurtekoaren ostekoa. Lehena indibiduala da, eta erabateko aldaketa eskatzen du. Honen arabera, mundua oso gaizki dago eta konpondu beharrekoa da. Horretarako, apokalipsiaren indarrak munduaren ajeak suntsitu behar ditu, etorkizun hobea ekartzeko.

Milurtekoaren osteko apokalipsia komunala eta progresista da. Era berean, baikorra. Zientzia-tekniken bidez, mundua aurrera doa, historiaren azken helbururaino zuzen. Ondorengo urteak aberastasunez eta hazkunderaz beteak izango dira. Apokalipsia historiaren azken ekintza handitsua izango da.

Munduaren desordenua agertzen du apokalipsiak. Baina kontraesana badirudi ere, apokalipsia mundua berriz ordenatzeko mekanismoa da, denbora eta historiaren egituren bidez. Apokaliptikoentzat, historia lineala da, helburu bati begira zuzendua eta berez perfektua. Dena dago erabakita (Jainkoak erabakita, jakina). Hori ulertuz gero, denak zoriontsu.

Historiaren helmuga betea dela esan digu Francis Fukuyamak, komunismoaren porrota ren laudorioa ginez. Postmi-

lenarista honek historiaren amaiera iragarri zuenean, liberalismo (kapitalista)ren izenean mintzo da. Dirudienez, gizakia liberalismoari atxiki beharko zaio, munduan aurrera egingo badu. Komunismoaren porrotaren ostean historiak bere amaiera aurkitua omen du, perfekziora heldua da, eta aspalditik hasitako zikloa amaituta dagoke. Jakina, horretarako liberalismoaren printzipio sakrosainduak geureganatu egin behar, Fukuyama jaunaren arabera.

Joera apokaliptiko horiek Ameriketako gizartean isladatzen dira. Hori dela eta, era guztietako apokalipsiak ditugu, bakoitzak bere profetak dituelarik:

American Dream-en apokalipsia. Ameriketako ideia apokaliptikorik bortitzenak Californian daude. Jadanik ez dago muga konkistatzekorik eta lurra ustiatuta dago. Joan den mendean Estatu Batuetako Mendebaldeko lurrak paradisuarrak baziren ere, gizaldi honen amaieran hango hiriak eta herriak errautsita daude, akiturik, eta haien biztanleak kutsaduraz, estresez eta bortizkeriaz hiltzeko zorian.

Gerlako apokalipsia Vietnam-eko gerla, *napalm*-a... tradiziozko apokalipsiak izan dira amerikar belaunaldi oso baten zat. Komunistekin batera. *Gorbatxev! Has the Real Antichrist Come?* (Benetako Antikristoa etorri ote da?) Sobiet Batasuneko gertakari latzen garaian oso ikur nabarmena suertatu zen apokaliptikoentzat. Lehenago, Khomeini ayatola bezala. Era berean, Golkoko gerran joera militaristaren zaleek Saddam Hussein Antikristoa zela zioten.

Apokalipsi ekonomikoa. *Bankruptcy 1995, The Crash of 89, The Crash of 79...* ekonomia beti larri dabil, nahiz eta Reagan-Bushen urteetan denak pozik ibili... dirua alferrik xahutzen. Errekurtsoen urritasuna eta japoniar-alemandarren konkurrantzia dela eta, amerikarren buruan ondo sartuta dago etorkizun ilunaren irudia. *Junk-bond* edo zabor-akzioak izan dira azken urteotako ekonomia ustelduaren hondakinak, gizarte-krisiaren erakusgarri.

Ekopokalipsia Badirudi lurrak lehertu egin behar duela konponbidea bilatu ezean. Eta honek politikariak ere ukitu

ditu! Gaur egun, Gore lehendakariordeak liburu bat idatzi du gai honetaz, eta joera apokaliptiko horretan sartzen da bete-betean: «*Aurre egin behar diogu nolabaiteko guda zibil orokor bati. Honetan bi alde daude: zibilizazioaren aurrerapenaren ondorioak kontuan hartu nahi ez dituztenak eta suntsipenaren partaide isilak izan nahi ez dutenak*»⁶.

Apokalipsi nuklearra. Gogora dezagun «The Day After» telebideoak sortutako ikara Estatu Batuetan. Reaganen hitz batzuk ekarri behar ditugu aipura Californiako gobernaria zela:

«... Ez da luzaro itxoin beharko. Ezekielek dio sua eta sufrea Jainkoaren herriaren etsaien gainean eroriko direla Horrek esan nahi du arma nuklearrez suntsituko direla. [...] Ezekielek diosku Gog, Israelen aurka ilunbeko indarrak gidatuko dituen nazioa, iparraldetik etorriko dela. Bibliako ikertzaileek behin eta berriro esan dute Gog Errusia izan behar dela. [...] Zentzugabea zirudien, Errusiako Iraultzaren aurretik, Errusia herri kristaua baitzen. Baina orain zentzuzkoa da, zeren Errusia komunista eta atea da, eta Jainkoaren aurka ozartu da. Orain Gogen deskripzioa bete-betean dagokio»⁷.

Aurrekoa irakurrita, zertan bereiztu Reagan eta Koresh bezalako zoro apokaliptikoak? Egoera apokaliptiko hauek bere predikariak behar dituzte. Los Angeles inguruan dituzte beren elizak predikari askok. Halaber, ideologia berri bat: *New Age*. Erabateko ulermena eta batasun izpiritualaren aroa heltzear dagoela diosku honek. Akuarioren garaia. Iluminazioa. Nork bere burua zaintzea. Musika xarmangarriak eta buruiritzia onespina. Indibidualismoa modan dago berriro.

Ez da indibidualismoa bakarrik. Predikariek etorkizuna ekonomiaren besoetan jartzen dute. Diru-ondasunak inoiz baino maiteago suertatzen dira. Protestantismoaren oinarrietan sendotzen dira ideologia berriok, eta kapitalismoaren abantailak nahiz kontserbadurismoaren iraultza aldarrikatzen dituzte. Sufritu eta itxaron, Jainkoak dena menperatzen duelako, edota ikasi eta historiaren erritmoari heldu, honen abantailak profitatzeko.

Apokaliptikoentzat arazo guztiak azalduta gelditzen dira, badute zergatia, eta era berean konponbidea. HIESa, hiribar-neko auzoen arazo larriak, bortizkeria, Jainkoaren asmoetan sartuta daude. Batzuentzat, arazoek desastrea eta gizarte berria ekarriko dituzte; besteentzat, jendearen ulermena eta batasuna milurteko zoriontsuaren hasieran.

Konponbide hauek fantastikoak dira, sinestezinak: liberalismoaren printzipioak onartu, ekonomiaren legeak errautsi eta beste gizarte bat (eskuindarra) eraikitzea. Emakumeak, homosexualak bigarren mailako gizakiak, gizaki «okerrak» baitira, haien ustez.

Nolanahiko apokalipsiak ditugu USAn. Dave Koreshek oso apokalipsi arriskutsua aukeratu zuen. Honenbestez, bereak egin du. Baina hortxe daude beste hainbat joera apokaliptiko Estatu Batuetan, azalez laikoak, barrutik erlijiorik zurrune-naren ajeak dituztenak. Profeta faltsuak non-nahi ageri dira, eta jarraitzaile asko dituzte, batez ere, jendea prest dagoelako entzun nahi duena esaten dion bati sinesteko. 2000. urteare n atarian, gero eta aukera handiagoak ditugu apokalipsi berriak ikusteko.

1. Goldman, Ari: «A loaded word?» The New York Times. Apirilak 24, 8. or.
2. «Experts says hostage approach led to bloodshed». The New York Times. Apirilak 21, 11. or.
3. Hicks, Robert: «Cult label made Waco violence inevitable». Pacific News Service. Martxoak 8, 6. or.
4. Zulaika, Joseba
5. Brummett, Barry: *Contemporary Apocalypse Rethoric*. Praeger. New York. 1991.
6. Krauthammer, Charles: «Apocalypse, With and Without God». Time. Martxoak 22, 1993, 82. or.
7. Halsell, G.: *Prophecy and politics: Militant evangelists on the road to nuclear war*. CT: Lawrence Hill & Company. 1986.